

Rapport

Regionalt senter for likestilling og mangfold - 2010

6. januar 2011

Innhold

1 Sammendrag	3
2 Historikk	4
3 Målsettinger for prosjektet	4
4 Om KUN senter for kunnskap og likestilling og Likestillingscenteret	5
5 Funksjonen	6
5.1 Faglige rammer	7
6 Utfordringer	7
6.1 Regionale utfordringer for Finnmark, Troms, Nordland og Trøndelag.....	8
6.2 Regionale utfordringer for Hedmark og Oppland.....	9
7 Felles aktiviteter og erfaringer	9
7.1 Aktiviteter og erfaringer KUN.....	10
7.2 Aktiviteter og erfaringer LS	13
8 Utvikling.....	15
8.1 Forslag til videre finansiering	16

1 Sammendrag

Prosjektet *Regionalt senter for likestilling og mangfold* (RLM) startet i 2004. Fra 2006 har det vært finansiert av Barne-, inkluderings- og likestillingsdepartementet (BLD), Kommunal- og regionaldepartementet (KRD) og flere fylkeskommuner. Hovedoppgavene til RLM er å drive informasjons- og pådriverarbeid, samt å videreutvikle kunnskap og metoder. Prosjektet har særlig tatt utgangspunkt i de forpliktelsene lovverket pålegger myndigheter, organisasjoner og næringsliv om å arbeide aktivt for likestilling og mot diskriminering.

Norsk likestillings- og mangfoldspolitikk bygger på et integreringsprinsipp. Likestillingsperspektivet skal gjennomsyre alle samfunnsområder. Integrering som strategi forutsetter at alle tar ansvar for likestillingsarbeidet på det område i samfunnet de har ansvaret for. Politikere, ledere, planleggere, tjenesteutøvere og andre aktører må ha bevissthet, kunnskap og virkemidler for å kunne igangsette et systematisk likestillingsarbeid i sin virksomhet. Denne kunnskapen er dessverre mangelfull, og integreringsstrategien blir derfor lite effektiv. KUN senter for kunnskap og likestilling (KUN) og Likestillingssenteret (LS) har jobbet systematisk med informasjons- og pådriverarbeid i mange år, og kan konstatere at det fortsatt er behov for mer kompetanse. Vi har også erfart at regional forankring og kjennskap til regionen er viktig, og det er viktig at regionale aktører opplever eierskap til sentrene.

KUN og LS gjennomfører også andre utviklingsprosjekt. Erfaringer og kunnskap ervervet gjennom disse brukes i RLM-arbeidet. Det er særlig viktig å ha konkrete eksempler, gjerne fra samme region, å vise til. Samtidig gir RLM oss en viktig formidlingsarena som gir mulighet til spredning av kunnskap fra de andre prosjektene vi drifter.

Også i 2010 er det i hovedsak valgt å prioritere å jobbe opp mot det offentlige. Dette er et bevisst valg, da det er her vi anser at vi kan få størst gjennomslag for likestillings- og mangfoldsarbeidet. Kommunene er store arbeidsgivere, tjenesteleverandører og utviklingsaktører; fokus på likestilling og mangfold er viktig på alle disse områdene. Offentlig virksomhet bør gå foran som gode eksempler. I tillegg er det i kommunene at folk bor og, bedrifter er etablert noe som ytterligere forklarer at målgruppen kommuner er viktig.

Begge sentrene prioriterer formidling av kunnskap og erfaring gjennom å skrive kronikker, invitere oss inn på forskjellige arenaer og å holde foredrag. I tillegg har det vært brukt tid på refleksjoner og oppsummering av utviklingen fra 2004 til i dag i forbindelse med BLD's evaluering, som Arbeidsforsknings instituttet (AFI) har gjennomført i 2010.

2 Historikk

KUN startet opp arbeidet med prosjektet *Regionalt senter for likestilling og mangfold* i 2004, på oppdrag fra Nordland fylkeskommune. LS startet sitt prosjekt i 2005 med finansiering fra Hedmark fylkeskommune. I 2006-2007 gjennomførte sentrene et pilotprosjekt med økonomisk støtte fra BLD, KRD og flere fylkeskommuner. Etter denne pilotperioden ble RLM planlagt som et treårig prosjekt, 2008-2010 (se for øvrig rapporter fra KUN/LS, 2009 og 2010). Prosjektet dekker 7 fylkeskommuner; KUN dekker Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag, Nordland, Troms og Finnmark, og LS dekker Hedmark og Oppland. Prosjektet er finansiert av BLD, KRD og de fleste av de involverte fylkeskommunene.

Prosjektet ble evaluert av AFI i 2010 (Egeland, Basberg Neumann 2010) og ble av departementet besluttet videreført i 2011. Det opprinnelige pilotprosjektet bygget på en erkjennelse om at regional forankring og regional kunnskap var viktig for å drive praktisk likestillings- og mangfoldsarbeid, noe også evalueringen fra AFI understreker viktigheten av.

3 Målsettinger for prosjektet

Tilsagnsbrevene fra BLD og KRD har følgende målsettinger for 2010:

- Sentrene skal ha en informasjons- og pådriverrolle i sine regioner.
- Sentrene skal gjøre offentlige aktører oppmerksomme på pliktene i forhold til aktivitets- og rapporteringsplikten i likestillingsloven, diskrimineringsloven og diskriminerings - og tilgjengelighetsloven.
- Sentrene skal fortsette å inkludere mannsperspektivet i likestillingsarbeidet og synliggjøre kjønnsperspektivet innenfor øvrige diskrimineringsgrunnlag: etnisitet, nedsatt funksjonsevne og seksuell orientering.

- Sentrene skal bidra til at likestilling og mangfold blir et virkemiddel i det regionale utviklingsarbeidet og tydeliggjøre hvordan økt likestilling kan bidra til distriktsutvikling.
- Sentrene skal vurdere kjønnsbalanse i næringsutvikling og entreprenørskap og arbeide for en utjevning.
- Sentrene skal øke kompetanse på hvordan man kan utnytte potensialet innvandre-re representere i distrikts- og regionalpolitikk.
- Sentrene skal søke eksterne samarbeidsparter som fylkeskommuner, Inkluderings- og mangfoldsdirektoratet (IMDI), Kommunenes sentralforbund (KS), Likestilling og diskrimineringsombudet (LDO), Innovasjon Norge(IN), Selskapet for industrivekst (SIVA) og Kompetansesenteret for distriktsutvikling.
- Det skal utarbeides en permanent finansieringsplan for drift etter at pilotprosjektet er avsluttet.

4 Om KUN senter for kunnskap og likestilling og Likestillingssenteret

KUN (Stiftelsen Kvinneuniversitetet Nord, opprettet 1991) og Likestillingssenteret (Stiftelsen Kvinneuniversitetet, opprettet 1983) er begge ideelle stiftelser, der et eventuelt økonomisk overskudd i sin helhet tilbakeføres til virksomheten.

KUN har arbeidet med likestillings- og mangfoldsspørsmål nasjonalt og internasjonalt siden 1991. KUN har hovedkontor i Steigen, med avdelingskontor i Steinkjer, og har 16 ansatte, 10 rådgivere (en i permisjon). KUN jobber i skjæringspunktet mellom forskning, erfaring og faktabasert kunnskap på den ene siden og praktisk likestillingsarbeid, planer og analyser på den andre siden. Senterets arbeidsmetoder er analyser og prosessarbeid, undervisning, kurs, seminar og konferanser, rådgiving, veiledning og utviklingsprosjekt (FoU). KUN ønsker å stimulere til likestillingsarbeid fordi dette harmonerer med et menneskesyn som forutsetter likeverd. Det er et samfunnsmessig gevinstpotensial ved å utnytte mangfold som verdi.

KUN senter for kunnskap og likestilling skal tilby sin faglige kompetanse til kunnskapsutvikling og formidling i likestillings- og mangfoldsspørsmål med særlig fokus på:

- Levekår (arbeidsliv, familieliv, helse, vold i nære relasjoner, trafficking, inkludering)
- Lokal og regional utvikling (bosetting, kompetanse, planlegging, næringsutvikling)
- Ressursforvaltning og ressursbaserte næringer (landbruk, fiskeri, energi)
- Demokrati (politikk og deltakelse)
- Samarbeid og utvikling internasjonalt

KUN er opptatt av å vise at likestilling - og mangfoldsarbeid er viktig i regional planlegging og utvikling for å oppnå bærekraftige samfunn. I tillegg til RLM drifter KUN mange ulike prosjekter både nasjonalt og internasjonalt, og har deltatt på ulike konferanser og i samfunnsdebatten særlig knyttet til kjønn og utvikling i nordområdene. Kunnskap opparbeidet og utviklet i disse prosjektene blir brukt inn i arbeidet med RLM. KUN driver eget studieverksted og har i tillegg et gjestehus som et tilbud til sine studieopplegg og arrangementer.

LS har 8 rådgivere som arbeider med utviklingsprosjekter, konferanser, kurs, analyser og utredninger (FoU) på alle nivåer. LS samarbeider med mange andre kunnskaps- og utviklingsaktører, og har bl.a. en 4-årig samarbeidsavtale med Hedmark fylkeskommune.

Hovedsatsingsområder:

- Arbeidsliv (omdømme, rekruttering, inkludering, lønn)
- Kjønn og makt (deltakelse)
- Oppvekst og yrkesvalg
- Likestilling som virkemiddel i regional utvikling

I dag er begge sentrene grunnfinansiert fra BLD. Sentrene samarbeider med offentlige og private virksomheter både lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt. De viktigste samarbeidspartnerne er kommuner, fylkeskommunene, fylkesmenn og forskningsmiljøer. Utover dette samarbeides det med aktuelle virksomheter og fagmiljøer avhengig av prosjektenes fagområde og omfang.

5 Funksjonen

RLM skal ha en funksjon som pådriver, iverksetter og veileder for likestillings- og mangfoldsarbeid. Sentrene skal arbeide i nær kontakt med nasjonale, regionale og lokale myndigheter, virksomheter og organisasjoner innen samfunns- og arbeidsliv. En viktig

funksjon er å bidra til at ulike tiltak formidles og eventuelt koordineres mellom ulike nivå i forvaltningen, mellom offentlige og private aktører. Som faglig støttespiller for nasjonale, regionale og lokale myndigheter kan sentrene bidra til å identifisere utfordringer innenfor likestilling og mangfold, og formidle disse tilbake til fagdepartement og andre relevante myndigheter.

5.1 Faglige rammer

Føringene for arbeidet til de regionale likestillingssettene er gitt av de bevilgende departementene BLD og KRD gjennom tildelingsbrev. Som en oppfølging til tildelingsbrevene har det vært avholdt møter mellom RLM og departementene. Disse møtene har vært en arena for dialog rundt oppdraget, med muligheter til å uttrykke problemstillinger, presisering og justering av oppdraget. Tildelingsbrev fra de fylkekommunene som støttet RLM i 2010 har også vært med å sette de faglige rammene. Likestillingsloven, arbeidsmiljøloven, diskriminerings- og tilgjengelighetsloven, diskrimineringsloven, kommuneloven og regjeringens handlingsplaner og utredninger har vært viktig grunnlagsmateriale for settene.

6 Utfordringer

RLM har arbeidet aktivt og målrettet for å øke kunnskapen om likestillings- og mangfoldsarbeid. Til tross for at vi har jobbet målrettet med dette siden 2004 trengs det fortsatt mer kunnskap om dette i samfunnet. Særlig trengs det kunnskap om hvordan man kan omsette likestillings- og mangfoldskunnskap til praktisk arbeid og politikk. Den offentlige strategien om å integrere likestillings- og mangfoldperspektiv på alle samfunnsområder hindres av mangel på kunnskap og tilgjengelige ressurser. Manglende kunnskap fører til manglende innsikt i nytteverdien av å jobbe systematisk med likestillings- og mangfolds spørsmål. Dette underbygges bl.a. av funn gjort i kartleggingen "Nye barnehager i gamle spor, hva vi gjør og hva vi tror" (Hoel, 2010), der det viser seg at det er bevissthet om kjønn på overordnet refleksjonsnivå, men i fortellingene fra barnehagehverdagen fremtrer trekk som tyder på fravær av kunnskap og bevissthet om hvordan de skal forholde seg til likestillingsarbeidet i den daglige drift.

LDO sine kontroller og KUN og LS sine gjennomganger av kommuners redegjørelse for likestilling viser at mange kommuner har mangelfull rapportering. De regionale settene har presentert seg som kompetansesentra der både private og offentlige virksomheter kan henvende seg for å få informasjon, kunnskap og veiledning i forhold til rapporteringsplik-

ten og kunnskap om likestilling og mangfold som faglige tema. Så langt er det som oftest RLM som har initiert et slikt samarbeid, gjennom sin pådriverfunksjon. Dette gjør arbeidet svært resursskrevende.

6.1 Regionale utfordringer for Finnmark, Troms, Nordland og Trøndelag

KUN har de fem nordligste fylkene å forholde seg til som regionalt senter for likestilling og mangfold. Vi har erfart at fylkene er ganske så forskjellige. Regionen preges av store geografiske avstander. Det er også strukturelle forskjeller på fylkeskommunene i regionen. Dette krever god kjennskap til hvert fylke, og det må arbeides med ulike metoder og innfallsvinkler. Vi jobber opp mot regionråd der de finnes, videre jobber vi gjennom KS og enkeltkommuner.

Når det gjelder likestillingsarbeidet i regionen, er det fortsatt et klart hovedfokus på kjønnslikestilling med et særlig kvinnefokus, men innsatsområdene varierer noe fra fylke til fylke. Felles for alle er utfordringer innen rekruttering og arbeidsliv. Regionen kjenntegnes generelt av et kjønnsdelt arbeidsmarked, der vi typisk finner menn i de ressursbaserede næringene og kvinner i servicenæringene og offentlig virksomhet. Nordområdesatsingen er viktig for denne regionen og omfatter mange dimensjoner, hvorav noen er langt mer synlige enn andre i offentlig debatt, myndighetenes fokus og prioriteringer. Debatten preges av næringer som petroleum, fiskeri, geopolitikk og forsvaret. Næringslivet rapporterer også om rekrutteringsproblemer og mangel på kompetanse i arbeidsmarkedet. Gjennomsnittlig utdanningsnivå blant unge kvinner ligger betydelig høyere enn hos menn, men et sterkt kjønnsdelt arbeidsmarked gjør at vekstnæringene i liten grad gjør seg nytte av dette. Resultatet for mange små kommuner med et ensidig næringsliv er at de trues med fraflytting.

Gjennom KUN sitt arbeid har vi sett at det mangler bevissthet om hvor viktig det er å tenke likestilling og mangfold når man planlegger. Tradisjonell planlegging med ensidig fokus på næringsutvikling og arealplanlegging holder ikke lenger dersom kommunen ønsker å være med i konkurransen om å skaffe seg innbyggere.

Skal man oppnå bolyst og bærekraftige lokalsamfunn må samfunnet være attraktivt for hele befolkningen. Ulike grupper må kunne se seg selv i fremtidens samfunn; både kvinner, og menn, unge og eldre, personer med nedsatt funksjonsevne, minoriteter som etnisk norske. Dette krever en bevisst satsing på inkludering og mangfold. Her har

planleggeren en sentral rolle. Med dette som utgangspunkt har vi derfor hatt et særlig fokus på planlegging i 2010. Siden det er kommunevalg i 2011, og det fortsatt er slik at hovedtyngden av politikerne er menn, har vi valgt å fokusere på viktigheten av å øke mangfoldet blant politikerne.

Videre har KUN ansett det som viktig for denne regionen å kjenne likestillingsutfordringene i det samiske miljøet og ha et godt samarbeid med Sametinget, og Gåldu som har rollen som RLM i det samiske området. Et godt samarbeid med fylkesmennene vil være en styrke inn i arbeidet med RLM. Det er en utfordring å få til konstruktivt samarbeid med enkelte fylkesmenn og enkelte fylkeskommuner i regionen. Dette arbeidet fortsetter inn i 2011.

6.2 Regionale utfordringer for Hedmark og Oppland

Hedmark og Oppland er forholdsvis like i topografi, befolkning og næringsstruktur. Begge fylkene har både fylkes- og regionalsentra som på flere områder er i vekst og utvikling (spesielt i Mjøsregionen) og kommuner preget av befolkningsnedgang. Med bakgrunn i disse forskjellene, og med tanke på likestilling som virkemiddel for regionalpolitiske mål, vil dette kreve ulik tilnærming til ulike deler av regionen.

Erfaringene hittil viser at det ikke nødvendigvis er slik at et Regionalt likestillingscenter automatisk skaper etterspørsel av tjenester. Det vil fortsatt kreve betydelig innsats å forankre RLM, og behovet for pådriver- og informasjonsarbeid er stort. Vi må komme i tett relasjon og inngå dialog med ulike aktører for å synliggjøre og argumentere for nytten av likestilling og mangfold.

7 Felles aktiviteter og erfaringer

KUN og LS er av den overbevisning at det er gjennom påvirkning i de kommunale, regionale og statlige planprosesser det er mulig å få gjort store og viktige grep i samfunnsutviklingen og politikktutforming. Vi har derfor også i år prioritert å bruke hovedtyngden av våre ressurser i RLM inn mot offentlig virksomhet. Vi har hatt et særlig fokus på fylkeskommuner og kommuner sin strategiske planlegging og ARP rapportering. Mange av aktivitetene og erfaringene som KUN og LS har er like, og erfaringene omsettes kontinuerlig til utvikling av kunnskap og metoder. Erfaringsutveksling med LDO, Universitetet i Agder (UiA) og Reform ressurscenter for menn er også viktige for utvikling av fagområdet, og gir inspirasjon.

Kartlegging av likestillings- og mangfoldssituasjonen i regionene har vi brukt mye tid på tidligere år, og dette arbeidet er noe vi fortløpende gjør. Det samme gjelder forankringsarbeid.

KUN, LS og Reform holdt i februar et halvdagsseminar for Barne- og Familiekomiteen på Stortinget. KUN og LS har videre bidratt inn i LDOs seminarrekke: *Mangfold og likestilling i arbeidslivet*; - Hvordan imøtekomme aktivitets- og rapporteringspliktene og Mangfoldsrekruttering.

KUN, LS, UiA, Reform og LDO har hatt flere møter og samlinger for å utveksle erfaringer. Dette var på UiA i mai (i forbindelse med seminar om *Menn og farskap*), på KUN i mai (i forbindelse med seminar om *Likestilling og mangfold i samfunnsplanleggingen*). I september var sentrene på møte i LDO, der det ble bestemt at en samarbeidsavtale skal skrives og undertegnes i februar 2011. Vi har hatt to dialogmøter med oppdragsgiverne BLD og KR D (juni og desember 2010).

7.1 Aktiviteter og erfaringer KUN

KUN har i 2010 hatt mange aktiviteter som har vært knyttet til rollen som RLM. I vårt informasjons- og pådriverarbeid bruker vi kunnskap som vi har opparbeidet oss gjennom andre prosjekt som KUN drifter, og aktuell forskning fra andre forskningsinstitusjoner.

ARP setter fokus på kommunen som arbeidsgivere, i forhold til vårt oppdrag fra KR D så har vi valgt også å fokusere på kommunen som planleggere og tjenesteprodusenter.

Alle kommuner skal nå ha en samfunnsdel i sine kommuneplaner. Med bakgrunn i de utfordringene som mange av "våre" kommuner har med å holde folketallet oppe, ser vi at et fokus på likestilling og mangfold i planlegging er viktig. Planleggerne har en sentral rolle i utviklingen av lokalsamfunn og regioner. Å integrere kjønnslikestilling og mangfoldsperspektiv i planarbeid er nødvendig for å sikre en god utvikling for alle. Vi inviterte derfor til en dialogkonferanse for å utveksle kunnskap og erfaringer om hvordan ønske om likestilling og mangfold kan gjenspeiles i planlegging, og da kanskje særlig om dette temaet kan tas inn i planleggingsutdanningene. Vi henvendte oss til miljøene som har ansvar for Samplanutdanningen i Norge, i tillegg til at de tilbyr ordinær planleggingsutdanning. Høgskolen i Volda og Lillehammer samt Universitetet i Tromsø deltok, i tillegg til KR D, LS, Senter for

likestilling i Agder, Reform og representanter for Nordland Fylkeskommune, Troms Fylkeskommune, Finnmark fylkeskommune, og Forum for kommunale planleggere.

Rapportene *Kvinner til deltid, menn til heltid - kvinner og menns utførelsesløp* (Hovde og Sloan 2006) og *Evaluering av kommuneprosjektet 2008 Likverdige og tilpassede tjenester i Nord-Trøndelag* (Hovde 2009) viser at det er behov også for å se på kommunen sin tjenesteproduksjon. Vi har startet opp informasjonsarbeid i forhold til dette, og dette er noe vi vil ha større fokus på i 2011

Politikerne er øverste beslutningstakere i sine kommuner og vi har derfor valgt å rette vårt informasjons- og pådriverarbeid også mot dem.

I forhold til å søke eksterne samarbeidspartner har vi videreført arbeidet med kompetanseforum Nordland. Deltakere her er KS, Næringslivets hovedorganisasjon (NHO), Landsorganisasjonen i Norge (LO), Fylkesmannen, Innovasjon Norge, Nordlandsforskning, Høgskolen i Bodø (HiBO), Kunnskapscenteret Gildeskål, og Rådet for funksjonshemmete. Representant fra Distriktscenteret er invitert, og også andre aktuelle samfunnsaktører blir invitert til og orientert om møtene. Fokuset på møtene er gjensidig informasjons- og erfaringsutveksling, presentasjon av ny forskning eller nye prosjekt innen kjønns- og mangfoldsperspektivet i Nordland. På møtene i 2010 har vi brukt Kvinnepanelets arbeid som utgangspunkt, og blant annet fått Lindis Sloan fra panelet til å informere om arbeidet

Som en konsekvens av AFI sin evaluering av RLM 2010 (Egeland, Basberg Neumann 2010), der det ble pekt på at det var lite fokus på andre diskrimineringsgrunnlag enn kjønn, har KUN tatt initiativ til å etablere et samarbeid med Landsforeningen for lesbiske og homofile Nordland (LLH) Funksjonshemmedes fellesorganisasjon (FFO) i Nordland, Internasjonalt senter i Bodø, Nordland Fylkeskommune og Inkluderings- og mangfoldsdirektoratet (IMDI) nord. Første møte ble avholdt i oktober med Likestillings- og diskrimineringsombud Sunniva Ørstavik til stede. Andre møte, der strategi for samarbeidet videre ble lagt, ble holdt i desember.

Aktiviteter RLM 2010:

ARP

- Brev til alle "våre" kommuner med informasjon om lovverk, ARP.
- Kontaktet og veiledet kommunene i vårt distrikt som ikke ble godkjent i LDO sine kontroller.

- Møter med enkeltkommuner.
- Gjennomgang og veiledning av enkeltkommuner sin rapportering.

Planlegging

- Dialogkonferanse samfunnsplanlegging.
- Sammenstilt og gjort tilgjengelig kjønnsdelt statistikk i "vår" region, til hjelp i planlegging.
- Kronikker i lokale og regionale aviser med fokus på planlegging.
- Innlegg på tre plankonferanser i Nordland "Planlegging for og med alle".
- Møte med Miljøverndepartementet.
- Innlegg på nasjonal samling for regionrådene i Norge.
- Utvikling av opplæringsprogram for planpolitikere.

Demokrati

- Utvikling av strategi for likestilling og mangfold i Nord Trøndelag.
- Høringer på fylkesplaner og regionale utviklingsprogram.
- Med bakgrunn i BLD sitt skriv til fylkesmennene, invitert "våre" fylkesmenn til samarbeidsmøte.
- Hatt møter med stortingsrepresentanter fra vår region.
- Brev til alle nominasjonskomiteene i de politiske partiene i vår region.
- Innlegg på rekrutteringskampanjen for kvinner i politikken i Vesterålen "Kvinnfolk sei ja".
- Innlegg på konferanse i Meldal "Kvinnekraft".

Nettverksbygging

- Kompetanseforum Nordland.
- Løpende kontakt med Distriktssenteret.
- Nettverk med LLH, FFO, Internasjonalt senter, IMDI nord.
- Opprettet kontakt med nettverket "Sunne kommuner".
- Møte med Leadership foundation.
- Opprettet kontakt med kontaktutvalget mellom innvandrerbefolkningen og myndighetene, KIM.
- Opprettet kontakt med miljø på Linköping universitet som jobber med genuspolematiske.
- Opprettet kontakt med prosjektet Jämsteldhet i vården Göteborg.

7.2 Aktiviteter og erfaringer LS

Forankring

Vi har fortsatt forankringsarbeidet med møter med Stensveen Ressurssenter for transer, LLH og Skeiv ungdom. Vi skal følge opp dette med et møte i januar 2011 for å drøfte samarbeid, bl.a. om en konferanse for de som arbeider med barn og unge.

Vi har også hatt møter med Arbeidstilsynet, Leadership foundation, Innovasjon Norge, Sveriges forbund for kommuner og landsting (SKL), Region Värmland og Kompetansesenter for distriktsutvikling. Det har i tillegg vært flere møter med Fylkesmann i Hedmark og Oppland om hvordan de kan ivareta sitt veileder- og tilsynsansvar på likestillingsområde. Vi har også hatt møter med Fylkesmannen i Vestfold, Østfold og Buskerud for å forankre tenkning om behov for regional likestillingskompetanse og hvordan de kan ivareta embetsoppdraget.

Informasjon og pådriverarbeid

LS har utarbeidet en sammenstilling av tilgjengelig kjønnsdelt statistikk (STATUS) for Hedmark og Oppland på kommunenivå. Statistikken er tilgjengelig på våre hjemmesider, og den er i tillegg trykt som et hefte og sendt til planavdelinger, bibliotek og politikere. I Hedmark er statistikkhefte lagt fram for Regionalt Partnerskap. I Oppland er statistikken oversendt fylkestinget. Høgskolen i Lillehammer (HiL) holdt foredrag under åpninger av *Det europeiske år for bekjempelse av fattigdom og sosial eksklusjon*, og brukte statistikkhefte som bakgrunnsmateriale for å snakke om kjønnsdelt utdanning og arbeidsmarked som et eksempel på sosial eksklusjon i Norge. Begge fylkene er interessert i at statistikken oppdateres hvert annet år.

Også i 2010 har vi valgt å analysere kommunenes redegjørelser i årsberetningen, slik vi har gjort i de to foregående år. Det er en langsom forbedring av redegjørelsene. Nå har 12 av 46 kommuner en tilfredsstillende redegjørelse, mot 7 for to år siden. Alle kommuner får tilbud om veiledning/kurs og de med mangelfulle redegjørelser blir kontaktet. Vi har avtalt med flere kommuner om å holde foredrag/kurs, i tillegg har vi annonsert tre åpne kurs i Hamar, Fredrikstad og Drammen i 2011. Fredrikstad og Drammen ligger utenfor vårt

geografiske område for prosjektet, men når opplegget først er utarbeidet krever det forholdsvis lite ressurser ekstra for å gjennomføre det flere steder. Vi har revidert vår veileder for kommunene, som har mange konkrete eksempler.

I 2009 fulgte vi planstrategiarbeidet i Oppland fylkeskommune, med bakgrunn i disse erfaringene og statistikkheftet STATUS har vi hatt møte med planavdelingen i Hedmark fylkeskommune og diskutert gode innspill til kommuneplaner når disse er på høring. Videre har vi analysert Lom og Kongsvinger kommunes informasjons- og plandokumenter med hensyn på interseksjonalitet (Renolen og Sund, 2010).

LS er opptatt av å informere om metoder for analyser og planlegging for å få mer likeverdige offentlige tjenester. Dette vil være et prioritert område i RLM framover, og det er gjort en del arbeid på dette område som vi er kjent med. Et kartleggingsarbeid på flere tjenesteområder som er dokumentert i *Veileder til et likestilt Hedmark* (Opsahl og Lauritzen, 2009), gir konkrete eksempler fra regionen.

Det har blitt utviklet en veileder/sjekkliste for kommunene etter forespørsel fra Oppland fylkeskommune. Den er trykt opp og distribuert, og kan selvfølgelig brukes i andre fylker/kommuner også. Vi har fått forespørsel fra Møre og Romsdal om å utvikle ei lignende sjekkliste for kommunene der. Sjekklista er utformet med tanke på å ivareta kommunens interesse for eget omdømme, rekruttering, inkludering, stedsutvikling og bolyst. Sjekkliste skal si noe om hva, hvor og hvordan likestillingssituasjonen skal kunne registreres og måles. Hvilke kriterier kan legges til grunn på de enkelte områder, hvilke tiltak er det viktig å sette i gang. Kunnskap om den faktiske situasjonen danner grunnlag for videre planlegging og arbeid. Veilederen/sjekklista skal være med på å bryte med tillært tenkemåte for å kunne se nye perspektiver og løsninger.

LS er invitert til å delta i arbeidet i Oppland med Rekruttering, utdanning og likestilling i landbruket.

Formidling

LS har holdt foredrag om *mangfoldsrekruttering* på LDOs konferanse, Mangfold i arbeidslivet (Hamar). Vi har holdt foredrag om *kjønn, makt og lokaldemokrati* for bystyret i Skien og for Kristelig Folkepartis Kvinner (landsmøte i Oslo). På Fagforbundets streikemøte i

Hedmark i mai, ble vi invitert til å snakke om *Likelønn*. Videre har vi holdt forelesning om praktisk likestillingsarbeid på studiet om interseksjonalitet for studenter/ansatte på Høgskolen i Lillehammer. Vi har vært på Nansen Freds- og dialogsenter for å forelese og utveksle erfaringer med representanter for flere øst-europeiske stater. Vi har også tatt i mot utvekslingsstudenter fra regionen for å informere dem om Norsk likestillingslovverk og politikk.

Det har i høst vært publisert flere kronikker i regionaviser og i Dagsavisen. Tema har vært likestillingsperspektiv i tjenestetilbud/barnehager, generelt om likestillingsintegrering i samfunnet og om Kongens fortjenestemedalje.

8 Utvikling

RLM som utøvende kompetansesenter rettet mot samfunnsaktørene er et alternativ til at disse selv må bygge opp omfattende fagkompetanse på området. RLM ble evaluert av AFI i 2010 (Egeland, Basberg Neumann 2010). De konkluderer med at det er en bred enighet blant regionale aktører i sentrenes omgivelser om at det er nødvendig med en regional pådriver for likestilling og mangfold. Både kommuner, fylkeskommuner og fylkesmennene ser på sentrene som nyttige. En kartlegging som KUN har gjort i Møre og Romsdal på oppdrag fra Herøy kommune og Møre og Romsdal fylkeskommune, der vi ble bedt om å kartlegge om det var behov for et senter med spisskompetanse på praktisk likestillingsarbeid i regionen, viser at både kommuner og private bedrifter i Møre og Romsdal opplever at de har for dårlig kompetanse på likestilling og mangfoldsspørsmål (Thunem, 2010). Skal det bli nødvendig fremdrift i arbeidet med likestilling og mangfold må kompetansen økes blant aktørene.

KUN og LS har jobbet i mange år med likestillingsspørsmål i ulike sektorer, og vi ser klart at RLM har hatt en viktig rolle i å bidra til at likestillings- og mangfoldsperspektivet blir implementert lokalt og regionalt. Vi ser behov for tilgang til kompetanse på likestillingsarbeid i regionene, noe også kartleggingen i Møre og Romsdal tydelig viser. Det er behov for å utvikle bestående fagmiljøer, samt vurdere å etablere flere fagmiljøer. Erfaringen så langt med RLM, og som også den uavhengige evalueringen av RLM viser, er at regional forankring og kjennskap til regionen er viktig og at regionale aktører må oppleve eierskap til sentrene.

Arbeidet med likestilling og mangfold må være basert på det nyeste innen forskning. Resursene til RLM har frem til nå ikke vært av en slik størrelse at vi har hatt muligheter til å prioritere dette inn i RLM. Vi har anvendt egne forskningsresultater fra andre prosjekt og annen ny forskning i utviklingen av metoder og kunnskap. Dette er formidlet på en slik måte at den kan anvendes i både praktisk politikk og strategiarbeid. Evalueringen av AFI peker på at sentrenes hovedfokus frem til nå har vært på kjønnslikestilling og at vi i mindre grad har fokusert på mangfoldsdimensjonen og andre diskrimineringsgrunnlag. Dette vil vi ha et spesielt fokus på framover. Videre ser vi også at det blir viktig å få kommunen til å se ut over sin rolle som arbeidsgiver og planlegger, og se på sin rolle som tjenesteprodusent. Kartlegging som KUN og LS har gjort, viser at det også her må jobbes for å innarbeide et likestillingsperspektiv om de skal tilby offentlig likverdige og tilpassede tjenester.

I RLM er det bevissthet om at det også må jobbes aktivt for å øke handlingsrommet for menn. Det må jobbes systematisk og målrettet for at både kvinner og menn skal ta utdanningsvalg basert på egne ønsker, talenter og evner, og ikke styrt av normer. Det er i dag flere gutter enn jenter som dropper ut av videregående skole, og det er flere kvinner enn menn som tar høyere utdanning. Samtidig som det jobbes for å få kvinner inn i realfagsstudier, lederstillinger og politikken må det jobbes for å få gutter til å fullføre videregående skole og ta høyere utdanning. Det bør jobbes for å bryte det ekstremt kjønnsdelte arbeidsmarkedet. Kvinnens tilknytning til arbeidslivet må styrkes samtidig som menns og fedres rolle i familielivet økes.

En nødvendig forutsetning for at RLM har legitimitet til regionalt og lokalt forankringsarbeid er BLD sitt arbeid med å integrere likestilling og mangfold i alle departementene sin virksomhet.

8.1 Forslag til videre finansiering

Vår erfaring er at arbeidet med likestilling må grunnfinansieres fra staten og andre offentlige instanser. Fagmiljøene bør tilføres en årlig statlig økonomisk støtte, med en bestilling i forhold til hva som skal være sentrenes aktivitet og ansvar. Støtten må være stor nok til at kontinuitet i arbeidet ivaretas, kunnskap beholdes og utvikles, og muligheten til å være samfunnsaktør i planlegging og utviklingsarbeid i regionen kan ivaretas. De regionale sentrenes rolle kan variere, men bør til enhver tid tegnes inn i det politiske ansvarskartet. Dersom RLM i større grad enn i dag skal prioritere å bygge opp et kunn-

skapsgrunnlag som skal brukes inn i informasjon og pådriver arbeidet, så må man ta hensyn til dette ved tildeling av ressurser.

Litteraturliste:

Egeland, Cathrine og Neumann, Cecilie Basberg: *Regionale senter for likestilling og mangfold evalueringsrapport AFI- rapport/2010.*

Hovde, Karin og Sloan, Lindis (2006) *Kvinner til deltid, menn til heltid – Kvinner og menns utførelsesløp Levanger og Stjørdalen 2004-2006.*

Hovde, Karin (2009): *Evaluering av kommuneprosjektet 2008 Likverdige og tilpassede tjenester i Nord Trøndelag.*

Hoel, Anette (2010): *"Nye barnehager i gamle spor, hva vi gjør og hva vi tror", en kartlegging av likestillingssituasjonen i barnehager.*

KUN/LS (2009): *Regionalt senter for likestilling og mangfold 2007-08.*

KUN/LS (2010): *Regionalt senter for likestilling og mangfold 2009.*

Lauritzen, Tonje og Opsahl, Signe (2009); *Veileder til et likestilt Hedmark.*

Renolen, Mona og Sund, Frøydis (2010); *Synlig eller usynlig? Befolkning, mangfold og inkludering i Lom og Kongsvinger kommune.*

Thunem, Gunhild (2010): *Etablering av Regionalt senter for inkludering og mangfold i Møre og Romsdal*

 Likestillingssenteret

Vangsvegen 73
Postboks 180
2302 Hamar
Telefon: 62 54 74 60
E-post: post@likestillingssenteret.no

www.likestillingssenteret.no

senter for kunnskap
og likestilling

82 86 Norfold
Telefon: 75 77 90 50
E-post: post@kun.nl.no

www.kun.nl.no